

Ewolucja regulacji prawnych związanych ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt w Polsce.

Część I. Przepisy wydane do 1933 r.

Joanna Misiewicz

Pierwsze przepisy ustawodawcze z zakresu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt zostały ustanowione w XVIII w. Początkowo uregulowania dotyczyły bydła i owiec, nakładając obowiązek na lekarzy i felczerów podjęcia działań zapobiegających rozprzestrzenianiu się chorób i ich zwalczania. W okresie zaborów w Polsce na poszczególnych terenach obowiązywały odrębne przepisy prawne. Również struktura służby weterynaryjnej była różnie zorganizowana. Przykładowo w Księstwie Warszawskim służba weterynaryjna podlegała Ministerstwu Spraw Wewnętrznych. Władze miały być informowane o powstawaniu i rozprzestrzenianiu się epizootii. Z kolei na terenach będących pod zaborem rosyjskim utworzona została Rada Lekarska, na czele której stał inspektor zdrowia. W guberniach warszawskiej, kieleckiej, lubelskiej i płockiej powołani zostali, obok inspektora generalnego, asesory weterynaryjni, którzy byli

odpowiedzialni za prawidłowe działanie policji weterynaryjnej. Posiadali również uprawnienia do ściągania osób podejmujących się leczenia zwierząt bez uprawnień, do zbierania informacji na temat chorób zakaźnych zwierząt, a także do wydawania niezbędnych opinii. Na przełomie XIX i XX w. nastąpiła reorganizacja służby weterynaryjnej. Powołano m.in. powiatowych lekarzy weterynarii (1).

Po I wojnie światowej należało przystosować i ujednolicić ustawodawstwo i całą strukturę weterynaryjną. Ponownie powołano Wojskową Służbę Weterynaryjną, której początki sięgają XVIII w. Głównym zadaniem tego organu była stała opieka lekarska nad zwierzętami służącymi w wojsku, przede wszystkim końmi. Obecnie Służba Weterynaryjna wchodzi w skład Służby Zdrowia Wojska Polskiego i sprawuje nadzór nad żywnością pochodzenia zwierzęcego przeznaczoną dla jednostek i instytucji wojskowych, monitoruje tereny,

na których rozmieszczone jest wojsko pod względem zagrożeń epizootycznych, współpracując z Inspekcją Weterynaryjną i Państwową Inspekcją Sanitarną oraz bierze czynny udział w zwalczaniu chorób zakaźnych na terenach jednostek organizacyjnych podlegających ministrowi obrony narodowej. Wojskowi lekarze weterynarii sprawują opiekę lekarską nad psami służbowymi i końmi. Ścisłe uregulowania dotyczące zwierząt służących w formacjach wojskowych są zebrane w formie instrukcji wydanej na mocy decyzji ministra obrony narodowej (2).

W 1918 r. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski wydał dekret o wyłączeniu służby weterynaryjnej spod kompetencji ministra spraw wewnętrznych i przekazanie do kompetencji ministra rolnictwa i dóbr państwowych. Utworzono również Urząd Weterynaryjny, którego zadaniem było zwalczanie zaraźliwych chorób zwierząt. Rozporządzenie Rady Ministrów z 1920 r. regulowało organizację i kompetencje służby weterynaryjnej, powierzając zadania Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych, urzędowi wojewódzkim, starostwom i organom samorządowym w zakresie ich działania. Pozostałe sprawy leżały w gestii powołanej do życia Sekcji Weterynarii działającej przy tym ministerstwie. Organem opiniodawczym była Państwowa Rada Weterynaryjna. Po przekształceniu Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, początkowo w Ministerstwo Rolnictwa, a kilka lat później w Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych, utworzony został Departament Produkcji Rolnej i Weterynarii. Powołany został Główny Inspektor Weterynarii sprawujący nadzór nad terenową służbą weterynaryjną (1). Warto podkreślić, że w początkowej fazie kształtowania się w niepodległej Polsce służby weterynaryjnej ustawodawstwo dążyło do tego, aby urzędnicy byli właściwie przygotowani do wykonywania swojej pracy. W związku z tym zostało wydane rozporządzenie Rady Ministrów z 17 marca 1926 r. o ustaleniu wymagań od kandydatów na stanowiska urzędników kategorii I. w państwowej służbie weterynaryjnej (4). Jednym z kryteriów była roczna praktyka, zwana służbą przygotowawczą, z wyjątkiem osób, które po ukończeniu studiów pracowały co najmniej przez okres dwóch lat jako lekarze weterynarii. Wszyscy kandydaci na stanowisko urzędnicze musieli obligatoryjnie zdać egzamin praktyczny.

Warto wspomnieć, że zapobieganie i zwalczanie chorób zakaźnych nie ograniczało się tylko do działań krajowych. W 1924 r. dwadzieścia siedem państw, wśród nich Polska, zdecydowało się przystąpić i zawrzeć umowę międzynarodową dotyczącą utworzenia urzędu, którego celem jest zwalczanie epizootii. Mowa o porozumieniu dotyczącym utworzenia Międzynarodowego Urzędu do spraw Epizootii (Office International des Epizootie – OIE) podpisanym w Paryżu 29 stycznia 1924 r. (5) Celem porozumienia było ujednoczenie postępowania w przypadku występowania chorób zakaźnych zwierząt. Urząd ten działa do dziś, choć w 2003 r. zmienił nazwę na Światowa Organizacja Zdrowia Zwierząt, zachowano skrót OIE.

W 1926 r. na podstawie art. 44 Konstytucji z dnia 17 marca 1921 r. (6) przyjęta została ustawa

o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy. Na tej podstawie ówczesny prezydent Ignacy Mościcki wydał Rozporządzenie z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych (7). Był to pierwszy akt prawny o takiej randze, który regulował kwestie epizootii.

Według słownika pojęć znajdującego się w art. 1 wymienionego aktu prawnego zaraźliwe choroby zwierzęce to choroby nie tylko wymienione w tym rozporządzeniu, ale również w innych wydanych na jego podstawie. W tym miejscu warto zwrócić uwagę, że w chwili obecnej ustawodawca nie posługuje się pojęciem „choroby zaraźliwe”, a używa sformułowania „choroby zakaźne”. Wydaje się, że jest to nieścisłość i błąd legislacyjny, bowiem nie każda choroba zakaźna jest zaraźliwa. Choroba zakaźna wywołana jest patogenem i nie każda jest przenoszona bezpośrednio z chorego osobnika na zdrowego. Przykładem może być tężec lub wąglik. Chorobą zaraźliwą natomiast jest przykładowo pryszczycza, wścieklizna lub afrykański pomór świń. Cechą charakterystyczną jest łatwość przenoszenia z jednego organizmu na drugi (8).

Wspomniane wcześniej rozporządzenie dotyczyło wszystkich gatunków zwierząt, zarówno typowo gospodarskich w dzisiejszym rozumieniu tego słowa, jak również psów i kotów. Wedle uregulowań prawnych określenie „zwalczanie chorób zaraźliwych” odnosić się miało zarówno do ich tłumienia, jak i do zapobiegania ich powstawaniu. W rozporządzeniu jest również rozróżnienie na „zwierzę podejrzanę” i „zwierzę wrażliwe”. Różnica polega na tym, że zwierzę podejrzanę ma już objawy chorobowe lub objawów jeszcze nie zaobserwowano, lecz z uwagi na pośredni albo bezpośredni kontakt z chorymi osobnikami może być nosicielem patogenów. Określenie „zwierzę wrażliwe” odnoszone było do osobników będących nosicielami zarazki, które mogło przenosić go na inne osobniki, samo nie wykazując cech choroby.

Zwalczanie chorób zaraźliwych leżało w gestii ministra rolnictwa (późniejsza zmiana na ministra rolnictwa i reform rolnych), wojewodów i starostów w zakresie ich działania, państwowych, samorządowych, a nawet prywatnych lekarzy weterynarii, którzy byli zobowiązani, a także posiadali uprawnienia do podejmowania czynności urzędowych w granicach zlecenia. Według rozporządzenia starosta oznaczał ogół władzy administracyjnej I instancji, a wojewoda II instancji.

Z uwagi na rozwijające się zagrożenia epizootyczne, w rozporządzeniu wprowadzono zakaz sprowadzania z zagranicy i przeprowadzania przez terytorium Polski zwierząt chorych i podejrzanych o chorobę, a także zwłok i części zwierząt oraz wytworów z tych zwierząt i wszystkiego, co mogłoby przyczynić się do rozprzestrzenienia chorób zaraźliwych. W wyjątkowych przypadkach minister rolnictwa poprzez wydane rozporządzenie mógł ten zakaz uchylić, natomiast jeśli dane rozporządzenie nie regulowało jakiejś indywidualnej sytuacji, sprowadzenie chorych lub podejrzanych zwierząt żywych lub martwych, a także ich części, wymagało zezwolenia ministra rolnictwa. W przypadku szczepionek i innych preparatów, które

mogłyby być użyte również w medycynie, zezwolenie wydawane było w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych. Szczególne zaostrożenie wprowadzono w rozporządzeniu w razie niebezpieczeństwa przeniesienia z zagranicy księgosuszu. Ta choroba charakteryzuje się dużą śmiertelnością w stadach bydła, owiec, kóz oraz przeżuwaczy dziko żyjących. Rozprzestrzenienie się tej zarazy dziesiątkowało stada zwierząt hodowlanych, powodując duże straty ekonomiczne. Minister rolnictwa był zobowiązany powiadomić o niebezpieczeństwie i możliwości przeniesienia choroby z zagranicy właściwego ministra, który mógł zarządzić strzeżenie granic przez używanie siły zbrojnej.

Szczegółowe postępowanie przy stwierdzeniu wystąpienia choroby zakaźnej określone zostało w akcie prawnym ministra rolnictwa wydanym w porozumieniu z ministrami spraw wewnętrznych, skarbu i komunikacji w sprawie wykonania Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych (9). Zgodnie z zapisami rozporządzenia powiatowy lekarz weterynarii był uprawniony do prowadzenia dochodzenia m.in. w sprawie wykrycia źródła choroby i wskazania jej rodzaju. Stwierdzał możliwości przeniesienia jej na inne osobniki w obrębie tych samych gospodarstw lub innych miejscowości. W sporządzonym obligatoryjnie protokole z przeprowadzonych czynności wskazywano, czy istnieje uzasadnione podejrzenie wystąpienia choroby. W przypadku pozytywnej odpowiedzi wydawane były odpowiednie zarządzenia i powiadamiano władze gminne. Na gminie spoczywało dalsze poinformowanie zainteresowanych. Powiatowy lekarz weterynarii przedstawiał staroście m.in. protokół oraz zarządzenia własne wraz z wnioskiem wskazującym konieczność dalszego postępowania.

W przypadku, gdy właściciel zwierzęcia powołał innego lekarza weterynarii, aby był obecny przy czynnościach wykonywanych przez powiatowego lekarza, i zdania ich były odmienne, starosta miał obowiązek powiadomienia wojewódzkiego lekarza weterynarii, aby ten ocenił sytuację. Dotychczasowe czynności nie były wstrzymywane, jeśli zachodziła konieczność dokonania czynności zabezpieczających. Właścicielowi zwierzęcia przysługiwało prawo do złożenia zażalenia do ministra rolnictwa. Wojewoda w przypadku wątpliwości zwracał się bezpośrednio do ministra rolnictwa w celu ostatecznego stwierdzenia choroby i jej rodzaju. W późniejszym okresie zmieniono ten przepis, wskazując, że wojewoda może zwrócić się do ministra rolnictwa o wyznaczenie lekarza weterynarii (10).

Sekcję zwłok wykonywał powiatowy lekarz weterynarii właściwy dla danego obszaru, na którym nastąpiła konieczność wykonania tej czynności. Po stwierdzeniu wystąpienia choroby i przysługującego odszkodowania, starosta przysyłał akta sprawy (protokół, wyniki sekcji zwłok oraz pozostałe dokumenty) wojewodzie, który orzekał co do istoty sprawy i ustalał ewentualną wysokość wypłaty, na podstawie oszacowanych przez biegłych szkód. Orzeczenie wojewody było ostateczne i nie przysługiwał żaden środek

odwoławczy. Odmowa odszkodowania powinna być opatrzona wyczerpującym uzasadnieniem, a osoba poszkodowana mogła jedynie złożyć skargę do Najwyższego Trybunału Administracyjnego lub właściwego sądu. Późniejszy akt prawny wniósł obligatoryjnie zamieszczenie w orzeczeniu wojewody pouczenia, że jest ono ostateczne w toku postępowania administracyjnego, a osoba uprawniona niezadowolona z rozstrzygnięcia może wytoczyć powództwo o odszkodowanie lub zapomogę.

W przypadku zwierząt przywiezionych spoza granic kraju obowiązywały terminy graniczne, przed upływem których nie było możliwości ubiegania się o odszkodowanie w razie wystąpienia zarazy.

W dalszej części rozporządzenia ministra rolnictwa wydanego w porozumieniu z ministrami spraw wewnętrznych, skarbu i komunikacji szczegółowo określono postępowanie w przypadku wystąpienia konkretnych rodzajów chorób, z rozróżnieniem na przypadki zachorowań w kraju lub państwach sąsiadujących, cele i sposób przeprowadzenia sekcji zwłok, czynności w zakresie odkażania i oczyszczania budynków, sprzętów, zwierząt i ludzi mających styczność z zakażonymi osobnikami. Opisane zostały również czynności z zakresu badań rozpoznawczych oraz umieszczono wykaz pracowni upoważnionych do ich prowadzenia. Załączniki stanowiące integralną część rozporządzenia zawierały szereg wskazań, co do zakresu postępowania w walce z chorobami zakaźnymi. Opisane procedury przykładowo dotyczyły przeprowadzania sekcji, oczyszczania i odkażania miejsc i osób mających styczność z chorymi osobnikami, badań rozpoznawczych – w tym zasady pobierania próbek od zwierząt żywych lub martwych.

W załączniku nr 5 do omawianego rozporządzenia wskazano również możliwość dobrowolnego tłumienia gruźlicy występującej u bydła. W tym celu towarzystwa rolnicze, instytucje społeczne i samorządowe mogły tworzyć związki, których celem miało być zwalczanie choroby. Minister rolnictwa zatwierdzał regulamin związku, który określał, na jakich zasadach będzie on działać. Następnie w nowelizacji rozporządzenia zatwierdzenia regulaminu dokonywał wojewoda.

Nałożono obligatoryjne badania bydła rogatego, z wyjątkiem zwierząt przeznaczonych na rzeź. Lekarz wykonujący zlecenie podlegał zatwierdzeniu przez wojewodę. Obowiązkowym badaniem, co najmniej raz w roku, podlegało również mleko pochodzące z obór należących do związku. Badanie mleka przeprowadzane było w pracowniach rozpoznawczych wymienionych w rozporządzeniu.

W załączniku nr 6 uregulowano sposób usuwania zwłok zwierzęcych. Określono, że zwłoki mogą być usuwane przez gotowanie, drogą chemiczną, poprzez zakopanie lub spalenie.

We wspomnianym rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych uregulowane zostały kwestie odpowiedzialności karnej za naruszenie niniejszego rozporządzenia oraz rozporządzenia i zarządzenia wydanego na podstawie tego rozporządzenia. Przewidziana kara to areszt do 6 tygodni lub grzywna do 1000 złotych,

z czego kary podlegały również łączeniu. Wyższy wymiar kary przewidziany był w określonych rozporządzeniach sytuacjach, np. umyślnego spowodowania wybuchu lub rozprzestrzeniania się choroby, w tym również z powodu niedbalstwa, a także w przypadku złamania zakazu określonego rozporządzeniem dotyczącego sprowadzenia zwierzęcia, zwłok lub ich części z zagranicy. Organem właściwym do orzekania kar dotyczących naruszenia określonych artykułów był starosta, w sprawach innych sąd. Ukarany przez starostę mógł w terminie 7 dni od dnia doręczenia orzeczenia zażądać przekazania sprawy do sądu.

Na przestrzeni lat wydawane były liczne akty wykonawcze do rozporządzenia z dnia 22 sierpnia 1927 r., w tym również rozszerzono katalog chorób podlegających zwalczaniu z urzędu. Wydano akt wykonawczy stanowiący uregulowanie kwestii dotyczącej obowiązku wydawania świadectwa miejsca pochodzenia zwierzęcia przeznaczonego do obrotu w kraju i za granicą oraz wskazano wymagania dotyczące badań zwierząt przesyłanych drogą kolejową lub transportem wodnym (11). Wojewoda za zgodą ministra miał prawo skrócić termin ważności świadectwa pochodzenia, jeśli istniało ryzyko wystąpienia choroby. Ograniczenie stosowane było w obszarach zapowietrzonych lub zagrożonych dla zwierząt gatunkowo wrażliwych na daną chorobę. Powiatowy lekarz weterynarii z powiatu, w którym zwierzę się znajdowało, mógł przedłużyć ważność świadectwa pochodzenia, jeśli poprzednie świadectwo wygasło, a zwierzęta

były przeznaczone na handel, pokazy, w tym również konie przedstawiane komisjom remontowym, których zadaniem było odnowienie hodowli koni przeznaczonych dla wojska. Wojsko wydawało dowody tożsamości koni, co zastępowało świadectwo pochodzenia. Obowiązywał zakaz przebywania zwierząt na jarmarkach, targach, pokazach, miejscach załadunku bez świadectwa pochodzenia.

Regulacją objęto również kwestie dotyczące wywozu zwierząt za granicę. Wskazano, że zbiorowe świadectwa pochodzenia dla świń, kóz i drobiu mogły być wydawane dla zwierząt załadowanych w jednym wagonie lub przedziale na statku. Przy załadunku obowiązywanie lekarza weterynarii, albo przez powiatowego lekarza weterynarii, albo przez lekarza upoważnionego przez wojewodę za zgodą ministra rolnictwa. Późniejsza zmiana zniósła wymóg zgody ministra (12).

W przypadku wątpliwości, czy świadectwo nie utraci swojej ważności przed upływem terminu dojścia przesyłki na miejsce docelowe, powiatowy lekarz (po nowelizacji również upoważniony przez wojewodę lekarz weterynarii) miał prawo po zbadaniu zwierząt, umieszczając odpowiednią adnotację, przedłużyć ważność dokumentu. Dla zwierząt umieszczonych w jednym wagonie lub oddziale statku wydawane było zbiorcze świadectwo pochodzenia. Przesyłka powinna trafiać bezpośrednio do stacji granicznej, a jeśli zaistniała konieczność przeładowania, zwierzęta były ponownie badane przez powiatowego lekarza

ANALIZATORY HEMATOLOGICZNE

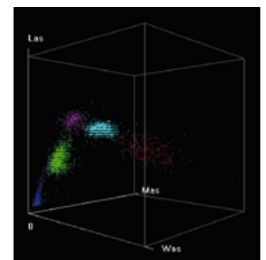
CYTOMETRIA PRZEPŁYWOWA + LASER

Pełen rozmaz krwi

MINDRAY BC5000vet

Rozdział 5diff WBC: Lym, Mon, Neu, Eos, Bas

Analiza morfologii poprzez analizę wielkości, struktury oraz wnętrza komórek (ziarnistości).

3d scattergram
– wykres rozproszenia białych krwinek

MINDRAY BC2800vet

Rozdział 3 diff + EOS, 19 parametrów

Ekonomiczny: ~1 PLN/badanie

13 gatunków zwierząt

NOWA NISKA CENA

www.AnalizatoryWeterynaryjne.pl

Zadzwoń i zapytaj o szczegóły • Marek: 601 845 055 • Dominika: 726 300 777

weterynarii, który wystawiając świadectwo zdrowia, wpisywał wynik badania (11). Nowelizacja rozporządzenia z 1932 r. przyniosła zmianę w postaci dodania do § 17 ustępu o treści mówiącej o tym, że kontrola musi mieć na celu sprawdzenie, czy dana przesyłka zaopatrzona jest w świadectwo pochodzenia i świadectwo zdrowia (12).

Opisywany akt prawny przyznawał kompetencje wojewodom w zakresie zwalczania i zapobiegania rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych zwierząt na terenie kraju. Mogli oni wydawać zarządzenia o charakterze zabraniającym i nakazującym. Zakres uprawnień wojewodów stanowił katalog zamknięty, reszta spraw leżała w kompetencji ministra rolnictwa. Zarządzenia dotyczyły m.in. kwestii badań zwierząt, których dokonywali państwowi lekarze weterynarii na stacjach kolejowych lub przystaniach wodnych, zaopatrywania w świadectwa miejsca pochodzenia, rejestrację i znakowanie zwierząt będących przedmiotem handlu. Większe skupiska zwierząt, takie jak targi, jarmarki i pokazy oraz rzeźnie i mleczarnie, podlegały nadzorowi weterynaryjnemu. Rozporządzenie nakładało obowiązek na wszystkich, którzy mieli wiedzę o wystąpieniu lub zaobserwowaniu objawów choroby zaraźliwej wymienionej w art. 20, zgłoszenia tego faktu na posterunku policji lub do starosty. Starosta przy pomocy państwowego lekarza weterynarii miał obowiązek natychmiastowego zbadania doniesienia opisanego w zgłoszeniu. Wojewoda mógł zarządzić zabicie zwierzęcia podejrzanego, jeśli miałoby to według opinii państwowego lekarza weterynarii pomóc w stwierdzeniu wystąpienia choroby lub określeniu jej rodzaju. W przypadku, gdy zostało potwierdzone wystąpienie choroby zakaźnej lub podejrzenie jej wystąpienia, rozporządzenie regulowało szereg możliwych do zastosowania środków, m.in. odosobnienie, obserwację, zabicie zwierząt chorych, ograniczenie obrotu, profilaktyczne szczepienia zwierząt wrażliwych. Późniejsza zmiana (13), dodała również środek w postaci podjęcia leczenia chorych zwierząt.

Zgodnie z rozporządzeniem ministra rolnictwa wydanym w porozumieniu z ministrem skarbu (14) przedsiębiorca lub posiadacz zwierząt obowiązany był ponosić koszty badania i wystawienia świadectwa miejsca pochodzenia według ustalonych w niniejszym akcie prawnym stawek. Opłatę wносиło się bezpośrednio państwowemu lekarzowi weterynarii, który badanie wykonywał. Stawki opłat odnosiły się do badania zwierząt w miejscowości, w której państwowy lekarz stacjonował, wykonując swą pracę lub w odległości nie większej niż 2 km.

Kolejne rozporządzenie ministra rolnictwa wydane w porozumieniu z ministrem skarbu i ministrem komunikacji (15) regulowało kwestię wynagrodzenia za badanie zwierząt przywożonych i przewożonych za granicę. Warto zwrócić uwagę, że według rozporządzenia na wojewodach – w porozumieniu z dyrekcjami ceł i kolei państwowych – spoczywał obowiązek wyznaczenia i opublikowania dni oraz godzin, kiedy zwierzęta będą mogły być przywożone i przewożone przez punkty graniczne wymienione w tym akcie prawnym. Na stacjach wejściowych zwierzęta

poddawane były badaniom zgodnie z wyznaczonymi dniami przez państwowych lekarzy weterynarii, którzy wydawali świadectwa zdrowia. Opłaty zgodnie z taryfikatorem podanym w rozporządzeniu pobierane były przez urzędy celne i stanowiły dochód ministerstwa rolnictwa. Jeśli państwowy lekarz weterynarii przeprowadzał badanie zwierząt poza określonym przez wojewodę terminem, do opłaty podstawowej doliczano dodatkowe koszty. Państwowy lekarz weterynarii mógł zamiast dodatkowej należności żądać zapłaty diety, jaka wyliczana była na podstawie przepisów o należnościach za podróże służbowe. Wszystkie opłaty poniesione w związku z przeprowadzeniem badania zwierząt i wystawieniem świadectwa zdrowia poza wyznaczonym czasem, stanowiły wynagrodzenie lekarza przeprowadzającego badanie.

Kolejnym ważnym krokiem w polskim ustawodawstwie dotyczącym zwalczania chorób zakaźnych zwierząt było wydanie przez ministra rolnictwa rozporządzenia w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych i ministrem skarbu dotyczącego nadzoru weterynaryjnego w miejscach, gdzie dochodziło do większych skupisk zwierząt, np. targi, rzeźnie, pokazy zwierząt itp. (16) Zgodnie z wydanym aktem prawnym miejsca, gdzie gromadzone były zwierzęta gospodarskie, były nadzorowane przez powiatowego lekarza weterynarii. Wojewoda za zgodą ministra rolnictwa mógł powierzyć nadzór innym lekarzom pod warunkiem, że nie pozostają oni w związku z jakimkolwiek miejscem podlegającym nadzorowi. Wymagane było również uzyskanie zgody starosty lub wojewody na zorganizowanie przetargu lub pokazu. Do zadań nadzorczych lekarza powiatowego należało przede wszystkim zbadanie i skontrolowanie świadectwa pochodzenia każdego zwierzęcia wprowadzanego na teren, gdzie odbywało się wymienione wydarzenie. W razie podejrzenia lub wystąpienia choroby zaraźliwej zwierzę nie powinno być dopuszczone do udziału w imprezie. Podobnie w przypadku zwierząt, które nie posiadały świadectwa pochodzenia. Jeśli zwierzę nie posiadało wymaganego dokumentu, a było podejrzenie, że może pochodzić z miejsca, z którego wywóz zwierząt jest zakazany lub ograniczony, powiatowy lekarz weterynarii był zobowiązany trzymać je w odosobnieniu, aż do wyjaśnienia, w której miejscowości lub okręgu zwierzę faktycznie przebywa na stałe. Kolejne badanie powinno być przeprowadzone przed opuszczeniem przez zwierzęta terenu, gdzie odbywał się jarmark, targ, pokaz czy przetarg.

Zwierzęta, które nie zostały sprzedane podczas jednego wydarzenia, za zgodą starosty mogły być umieszczone w odpowiednio przeznaczonych miejscach i wziąć udział w następnym skomasowanym handlu po uprzednim zbadaniu. Obowiązywał zakaz sprzedaży zwierząt tego samego gatunku co zwierzęta wystawione na targach w miejscowości, gdzie taki targ odbywał się lub w miejscowości bezpośrednio sąsiadującej, jeśli zwierzęta te przybywały spoza tego obszaru. Mleko zdajane na targu powinno podlegać wyjąłowieniu według wytycznych rozporządzenia, przed użyciem go jako karmy dla zwierząt. Wojewoda za zgodą ministra rolnictwa mógł zarządzić znakowanie bydła wprowadzanego na teren targu lub

RenAvast™

Preparat dla psów i kotów

Preparat wspomagający dla psów i kotów z objawami przewlekłej niewydolności nerek

RenAvast® to autorskie połączenie aminokwasów i peptydów, które wpływają pozytywnie na funkcjonowanie nerek

1 kapsułka preparatu Renavast® zawiera:

Renavast® 300 mg Avastaminy* koty i małe psy

Renavast® 1000 mg Avastaminy* średnie i duże psy

* autorskie połączenie aminokwasów i peptydów

Wyłącznie dla zwierząt.

Więcej informacji o preparacie znajduje się w materiałach informacyjnych dołączonych do produktu.

Mieszanka paszowa uzupełniająca.

Producent

biohealth
| SOLUTIONS |

Reno, NV 89501 U.S.A.

Dystrybutor:

MGS Hurtownia Leków Weterynaryjnych, ul. Wrocławska 34, 55-080 Gniechowice
tel.: (71) 31 69 858 do 860, tel./fax (71) 31 68 766, e-mail: mgs@mgs-vet.pl

www.mgs-vet.pl

jarmarku, jeśli istniało niebezpieczeństwo wystąpienia zaraźliwej choroby. Ten przepis uległ nowelizacji poprzez omawiane już rozporządzenie w sprawie nadzoru weterynaryjnego z 1932 r. i nie wymagano już zgody ministra rolnictwa.

Nadzorem powiatowego lekarza weterynarii objęte zostały również rzeźnie publiczne i wywozowe, zarówno te, które były pod opieką lekarza weterynarii, jak i te, które takiej opieki nie miały oraz rzeźnie prywatne. W rozporządzeniu wskazano również obowiązki, jakich musi dopełnić posiadacz mleczarni. Między innymi musiał on obligatoryjnie prowadzić dziennik, wpisując codziennie, które gospodarstwo dostarczyło jaką ilość mleka oraz któremu gospodarstwu dostarczono jaką ilość jako karmę dla zwierząt racicowych. Powiatowy lekarz weterynarii przy okazji wykonywania innych czynności powinien kontrolować wpisy w dzienniku.

Koszty nadzoru ponosili przedsiębiorcy po ustaleniu stawek przez wojewodę. Możliwe było ustalenie ryczałtowego rocznego wynagrodzenia, które nie mogło jednak przewyższać jednorazowych kwot ustalonych w rozporządzeniu, gdyby pobierano je przez rok.

W każdym przypadku, gdy siedziba powiatowego lekarza weterynarii oddalona była od miejsc, gdzie przeprowadzane były badania więcej niż 2 km, do wynagrodzenia podstawowego doliczana była dieta wyliczana zgodnie z taryfą uregulowaną w przepisach dotyczących należności za podróże służbowe.

W celu zminimalizowania występowania chorób zakaźnych stosowane były surowice i szczepionki. Z uwagi na to, że do produkcji szczepionek używany był niebezpieczny materiał biologiczny w postaci np. żywych zarazków lub pozyskiwane w drodze hodowli zarazki, produkcja taka wymagała szczególnej regulacji prawnej. W związku z tym minister rolnictwa w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych i ministrem skarbu wydał rozporządzenie o kontroli surowic i szczepionek (17). Na mocy tego aktu wykonawczego produkcja szczepionek, surowic i preparatów do rozpoznawania wystąpienia chorób wymagały odpowiedniego zezwolenia ministra rolnictwa. Zezwolenie mogło być w każdej chwili cofnięte, jeśli w wyniku pokontrolnych zaleceń nie zostały usunięte braki budowlane lub sanitarno-weterynaryjne. Pod stałą kontrolą weterynaryjną, zgodnie z § 5 rozporządzenia, były zakłady produkujące surowice i szczepionki chroniące przed różycą, węglikiem i cholerą drobiu. Inne wytwórnie podlegały kontroli w terminach podanych przez ministra rolnictwa lub w przypadku wystąpienia zarzutów dotyczących konkretnego wyrobu. Kontrola taka mogła być również niezapowiedziana. Szczepionki zawierające żywe zarazki mogły być wydawane tylko lekarzom weterynarii. Każda wytwórnia zobowiązana była przedstawiać ministrowi rolnictwa comiesięczne wykazy, w których zamieszczano m.in. informacje dotyczące obrotu oraz przedstawiano dane dotyczące pobranych próbek. Próbkę przekazywane były do Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego mieszczącego się w Puławach. Kierownik Wydziału Higieny Zwierząt, który dokonywał kontroli wytworzonych szczepionek i surowic miał m.in. prawo wstępu

na teren wytwórni, mógł być obecny przy procesie produkcji lub przy pobieraniu krwi, a także miał dostęp do dokumentów. Upoważniony lekarz weterynarii zakładał plomby w miejscach poboru. Po zbadaniu próbek wyniki przekazywane były niezwłocznie ministrowi rolnictwa, wytwórni i upoważnionemu lekarzowi weterynarii.

W latach 30. uregulowane zostały kwestie dotyczące przyjazdu z zagranicy koni mających brać udział w wyścigach konnych. Jednym z wymogów, aby koń mógł na czas wyścigu przekroczyć granicę, było wydanie świadectwa zdrowia (na każdego konia oddzielnie) oraz wpisanie go do księgi stadnej koni pełnej krwi angielskiej przez upoważnioną instytucję. Świadectwo zdrowia wystawiane było w państwie, w którym koń przebywał przez okres co najmniej 10 dni. W świadectwie stwierdzano, że koń w momencie załadunku nie wykazywał objawów chorobowych, oraz że w okresie co najmniej 40 dni w stadzie, w którym przebywał, nie wystąpiła choroba zaraźliwa. Zarówno świadectwo zdrowia, jak i świadectwo wpisu do księgi stadnej powinno być wydane w języku polskim lub francuskim albo powinno być załączone uwierzytelnione tłumaczenie, jeśli napisane były w innym języku. Przed wjazdem konia na stację wejściową należało powiadomić odpowiednie organy co najmniej na 12 godzin przed przybyciem. Każdy koń podlegał badaniu, które wykonywał państwowy lekarz weterynarii. Sprawdzeniu podlegały również dokumenty towarzyszące zwierzęciu. Następnie wydawane było przez lekarza badającego zaświadczenie dla urzędu celnego w celu dokonania odprawy. W przypadku, gdy lekarz stwierdził wystąpienie choroby zakaźnej, koń cofany był za granicę lub pozostawał na stacji wejściowej w celu przeprowadzenia czynności wymaganych przepisami prawa (18).

Ustawodawca odniósł się również do zagadnienia dotyczącego przewozu z zagranicy w dzisiejszym rozumieniu zwierząt towarzyszących, takich jak kot i pies. Wydane rozporządzenie regulowało zasady, na jakich można sprowadzać z zagranicy psy i koty (19). Jednym z wymogów było obowiązkowe zaświadczenie miejsca pochodzenia zwierzęcia przywożonego. Zaświadczenie takie wydane być mogło przez państwowego lekarza weterynarii lub przez upoważnionego lekarza weterynarii właściwego dla miejsca pochodzenia danego zwierzęcia. Świadectwo powinno być wystawione nie wcześniej niż na 3 dni, licząc od dnia przekroczenia granicy i ważne było przez 10 dni, licząc od dnia jego wydania, podobnie jak w przypadku dokumentów dotyczących przewozu koni z zagranicy w celu wystąpienia w wyścigach konnych. Świadectwo pochodzenia powinno być wystawione w języku polskim lub francuskim albo powinno mieć uwierzytelnione tłumaczenie na któryś z tych języków. W przypadku braku dokumentu posiadacz zwierzęcia mógł dostarczyć świadectwo wydane przez państwowego lub polskiego lekarza weterynarii upoważnionego do dokonywania tych czynności. W takim przypadku należało jednak podjąć środki ostrożności w postaci ograniczenia kontaktu z innymi zwierzętami tego samego gatunku w czasie podróży do miejsca docelowego, a dotarłszy na miejsce przeznaczenia zwierzęta

przez okres 3 miesięcy podlegały obserwacji z dala od innych psów i kotów. W przypadku konieczności wyprowadzenia psa, obowiązkowo powinien on być na smyczy i w kagańcu. Powiatowy lekarz weterynarii o przyjeździe psa lub kota informował właściwą powiatową administrację ogólną, do której należeli m.in. wojewodowie i starostowie powiatowi i grodzcy (20).

Wspomniana już nowelizacja rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych przyniosła wiele zmian. Przykładowo niektóre kompetencje, które do tej pory leżały w gestii ministra rolnictwa przekazane zostały wojewodom, a kompetencje wojewodów starostom. Z biegiem lat, zmieniającej się sytuacji na rynku, ewolucji gospodarczej i ustrojowej, ustawodawca wydawał rozporządzenia zmieniające wspomniany akt prawny.

Kolejne rozporządzenia wykonawcze zmieniały m.in. taryfy opłat za badanie zwierząt przywożonych i przewożonych z zagranicy, rozszerzano katalog zwierząt żywych, surowców i produktów pochodzenia zwierzęcego, wyszczególniając warunki, jakie muszą być spełnione, aby towar mógł przejść przez granicę.

Z uwagi na częste zachorowania na gruźlicę, spowodowane spożywaniem surowego mleka krowiego od zakażonych zwierząt, nastąpiła konieczność dodania kolejnego paragrafu do rozporządzenia. Nadano kompetencje wojewodom, aby po uzyskaniu zgody ministra rolnictwa i reform rolnych byli upoważnieni do wydania zarządzenia badania i tuberkulinizacji bydła na terenie wyznaczonym przez wojewodę (20).

Piśmiennictwo

1. Kita J.: 90 lat polskiej służby weterynaryjnej. *Życie Wet.* 2009, 84 (11), 914–916
2. Dane ze strony internetowej <http://dwszdr.wp.mil.pl/pl/23.html> – z dnia 02.07.2016 r.
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 marca 1926 r. o ustaleniu wymagań od kandydatów na stanowiska urzędników kategorii I-iej w państwowej służbie weterynaryjnej (Dz.U. 1926 nr 30 poz. 187).
4. Międzynarodowe porozumienie o utworzeniu w Paryżu Międzynarodowego Urzędu dla Zwalczania Epizootii, podpisane w Paryżu dnia 25 stycznia 1924 roku (ratyfikowane zgodnie z ustawą z dnia 1 kwietnia 1924 r.) (Dz.U. 1925 nr 108 poz. 767).
5. Ustawa z dnia 17 marca 1921 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1921 nr 44 poz. 267).
6. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych (Dz.U. 1927 nr 77 poz. 673).
7. Żuliński T., Rubaj B., Ziolo T.: *Ogólna anatomia patologiczna zwierząt domowych*, PWRiL, Warszawa 1969, s. 35.
8. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 9 stycznia 1928 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Skarbu i Komunikacji w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych (Dz.U. 1928 nr 19 poz. 167).
9. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 15 listopada 1932 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Skarbu i Komunikacji o zmianach w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa z dnia 10 stycznia 1928 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych (Dz.U. 1933 nr 7 poz. 45).
10. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 22 marca 1928 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Komunikacji o zaopatrywaniu zwierząt w świadectwa miejsca pochodzenia i o badaniu zwierząt na stacjach kolejowych i przystaniach wodnych (Dz.U. 1928 nr 42 poz. 408).
11. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 15 listopada 1932 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Komunikacji w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 22 marca 1928 roku o zaopatrywaniu zwierząt w świadectwa

12. Ustawa z dnia 16 kwietnia 1938 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych (Dz.U. 1938 nr 27 poz. 245).
13. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 23 marca 1928 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu o taryfie opłat za badanie zwierząt na stacjach kolejowych i przystaniach wodnych (Dz.U. 1928 nr 42 poz. 409).
14. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 23 marca 1928 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Komunikacji o taryfie opłat za badanie zwierząt przywożonych i przewożonych z zagranicy (Dz.U. 1928 nr 42 poz. 410).
15. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 12 czerwca 1928 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Skarbu o nadzorze weterynaryjnym nad targami, jarmarkami, pokazami i przetargami zwierząt, rzeźniami, mleczarniami, zakładami tuczenia dla celów przemysłowych, krowiarniami, wspólnymi pastwiskami, stajniami zajezdnymi i przedsiębiorstwami handlu zwierzętami, lecznicami i uzdrowiskami dla zwierząt (Dz.U. 1928 nr 65 poz. 597).
16. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 13 czerwca 1928 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Skarbu o kontroli surowic i szczepionek dla celów weterynaryjnych oraz preparatów do rozpoznawania zaraźliwych chorób zwierzęcych (Dz.U. 1928 nr 75 poz. 674).
17. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 1 lipca 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Komunikacji w sprawie wprowadzania (przywozu) z zagranicy koni do uczestniczenia w wyścigach (Dz.U. 1930 nr 53 poz. 454).
18. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 10 września 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Komunikacji w sprawie wprowadzania (przywozu) i przeprowadzania (przewozu) z zagranicy psów i kotów (Dz.U. 1931 nr 18 poz. 99).
19. Izdebski H.: *Historia administracji*. Warszawa 1980, s. 99.
20. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 14 czerwca 1933 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Skarbu, Komunikacji i Opieki Społecznej o uzupełnieniu rozporządzenia z dnia 9 stycznia 1928 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych (Dz.U. 1933 nr 58 poz. 435).